

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



نگاهی به

وقف علمی در ایران و جهان

مهرماه ۱۳۹۴

مفهوم وقف

وقف در لغت

ایستادن، ماندن و آرام گرفتن

از نظر فقهی

نگهداشتن و حبس کردن عین ملک و مصرف کردن منافع

آن در راه خدا

وقف از نظر قرآن

- از مختصات نظام حقوقی و اقتصادی اسلام است.
- عملی صالح و باقی
- مصداق روشنی از تعاون و تعاضد
- انفاقی عاری از منت
- احسانی خالی از اذیت و بدور از تحقیر شخصیت دیگران
- تصدقی دایمی و مستمر و بدون ریا
- وامی بدون اضطراب و تکاثر
- جلوگیری از اختلافات فاحش طبقاتی به صورت معقول
- برگ سبزی که به گور فرستاده می‌شود
- عاملی که نام واقف را جاودان می‌سازد و وی را به نوعی بقا می‌رساند.

اهمیت خیرات

قرآن مجید در آیات متعددی، مؤمنان را به مسارعت در خیرات و پیشی گرفتن از یکدیگر دعوت می کند

آیه ۱۱۴ سوره آل عمران در توصیف جمعی از مؤمنان راستین
«... و یسارعون فی الخیرات و اولئک من الصالحین» «آنها کسانی
هستند که درانجام کارهای نیک سرعت کرده و بر یکدیگر پیشی
می گیرند و آنها از صالحانند»

پیشینه وقف و کمک‌های مردمی در آموزش

❖ حدود هفتصد سال پیش موقوفه رشیدالدین فضل‌الله مشهور به ربع رشیدی به عنوان یک شهرک بزرگ دانشگاهی در اطراف تبریز بوده که همه علوم در این شهرک تدریس می‌شده است.

❖ این موقوفه در ۱۴ استان فعلی ما و همچنین ۵ کشور خارجی موقوفات داشته است. ربع رشیدی شهری کوچک شامل کتابخانه، مدرسه، مسجد، دارالایتام، حمام، مهمانسرا، بیمارستان، مدارس عالی، و کارگاه‌های صنعتی بوده که فضل‌الله همدانی برای تامین هزینه‌های این مرکز املاک فراوانی را در نقاط مختلف اعم از ایران قدیم، بخش‌هایی از عراق، افغانستان، گرجستان، ولایت روم، آذربایجان و سوریه وقف این مرکز کرد.



تفاوت عمده مدیریت وقف در کشورهای غربی و کشورهای اسلامی

| رویکرد کشورهای غربی | رویکرد کشورهای اسلامی |
|--|---|
| ماندگاری وقف مستلزم حفظ ارزش اقتصادی موقوفه و تحصیل حداکثر منفعت ممکن از آن (البته در جهت تحقق اهداف خاص وقف) است. | ماندگاری وقف مستلزم حفظ صورت فیزیکی موقوفه است. |

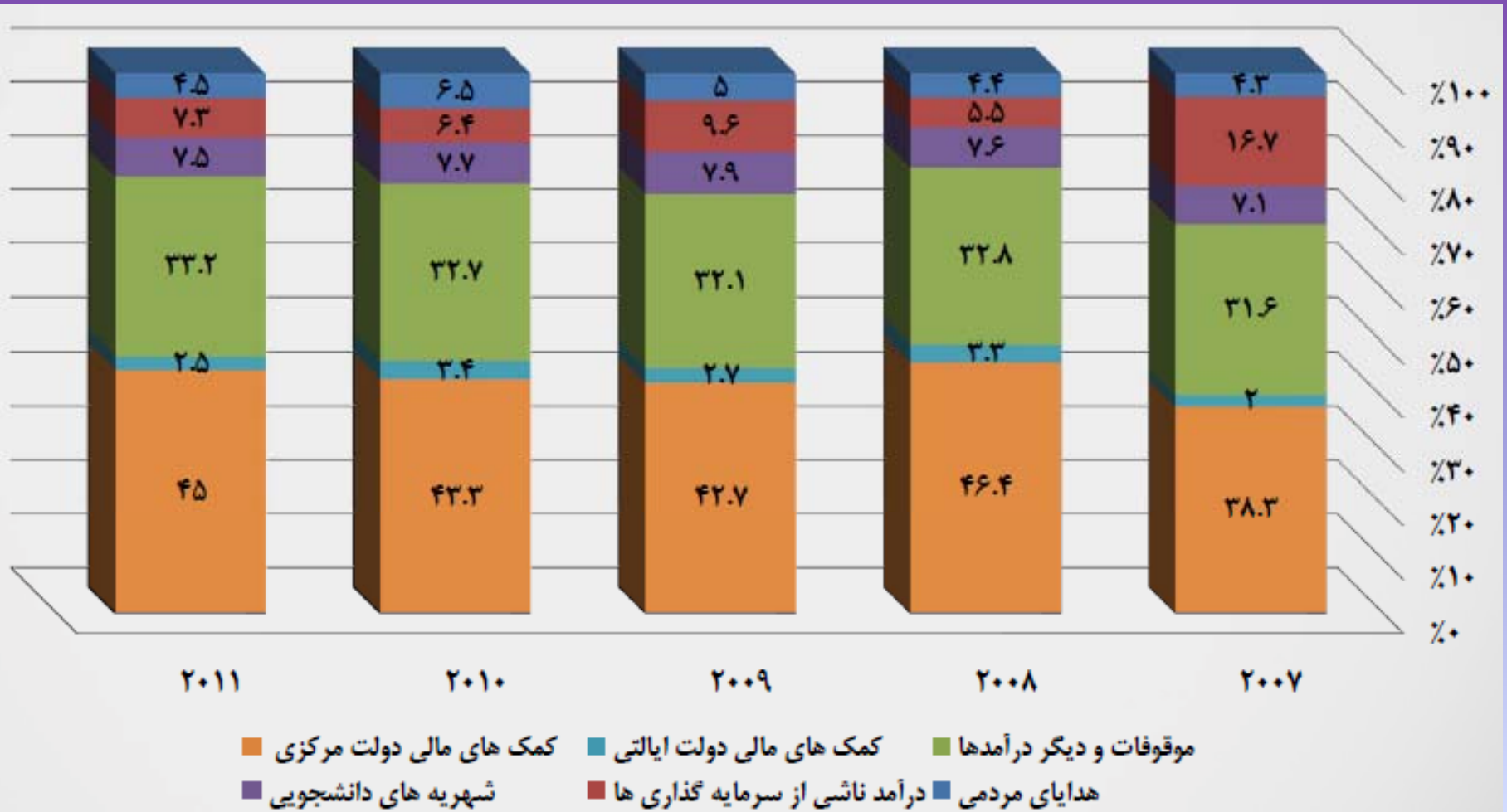


ایجاد صندوق‌های وقفی

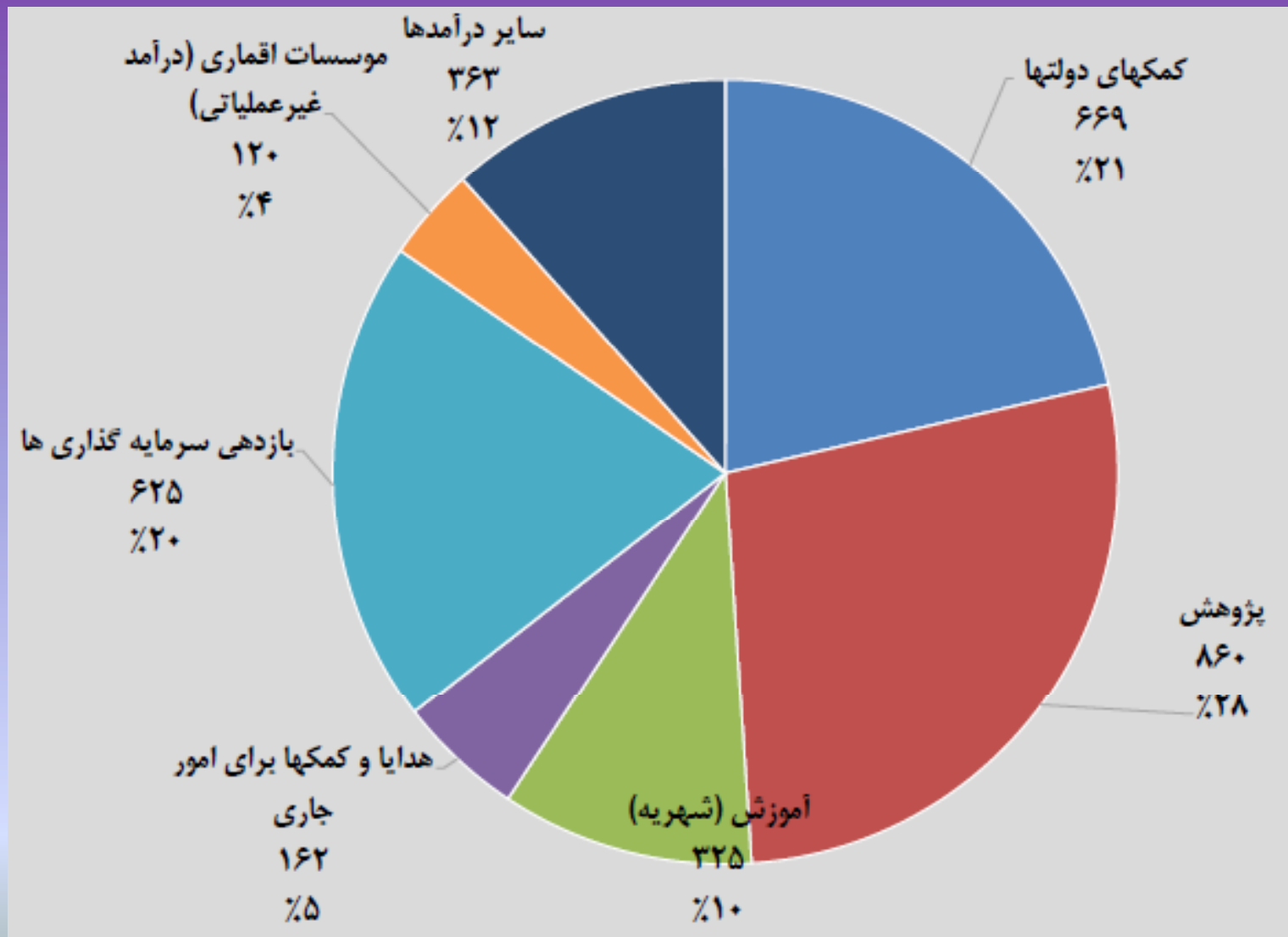
ارزش کل هدایا، کمک‌ها و موقوفات MIT در سال ۲۰۱۴

| کمک کننده | میلیون دلار | سهم (درصد) |
|-----------|-------------|------------|
| افراد | ۱۷۵ | ۴۶ |
| شرکت‌ها | ۶۴ | ۱۷ |
| بنیادها | ۱۴۰ | ۳۷ |
| سایر | ۰.۴ | ۰ |
| جمع | ۳۸۰ | ۱۰۰ |

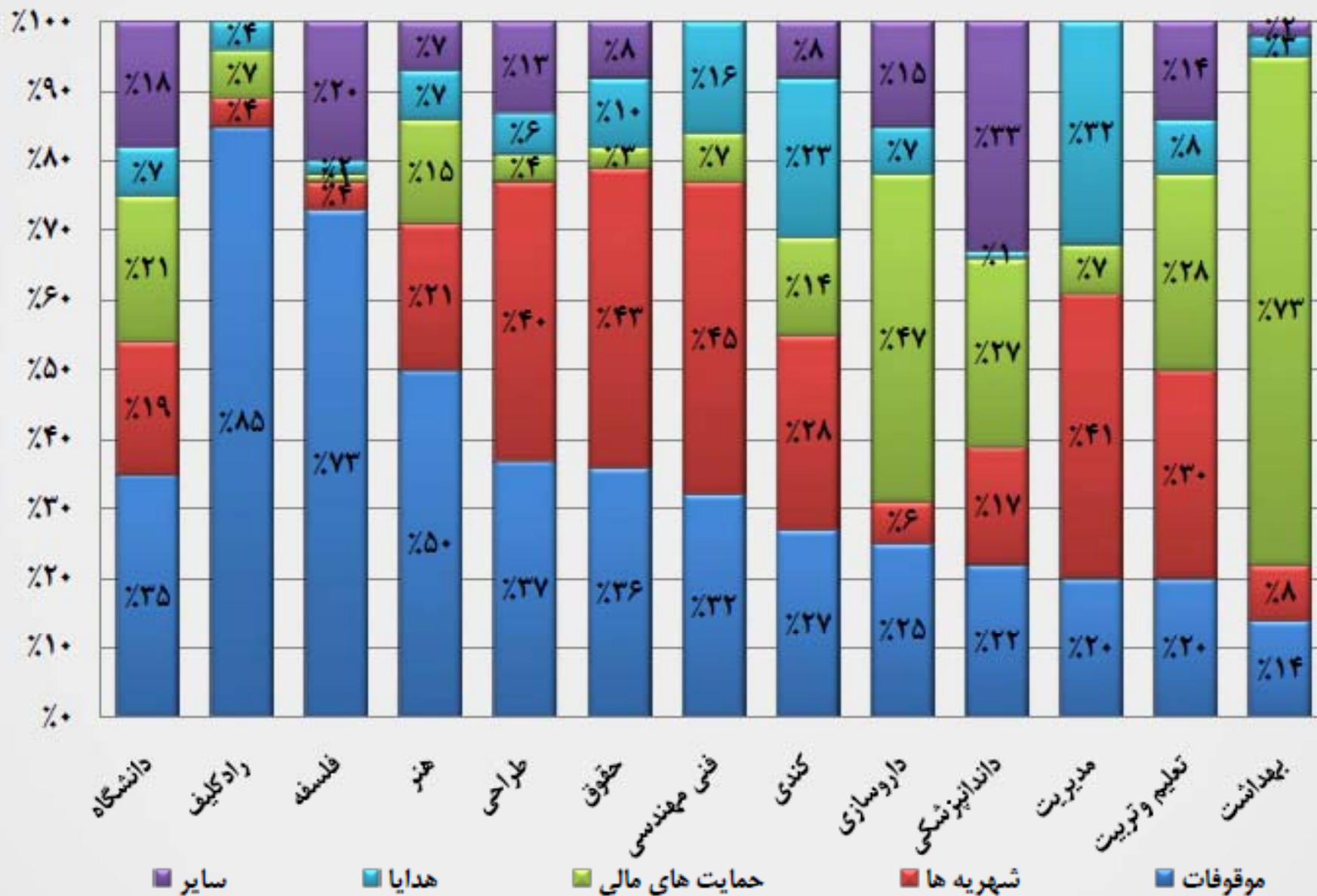
تأمین منابع مالی در دانشگاه ملبورن



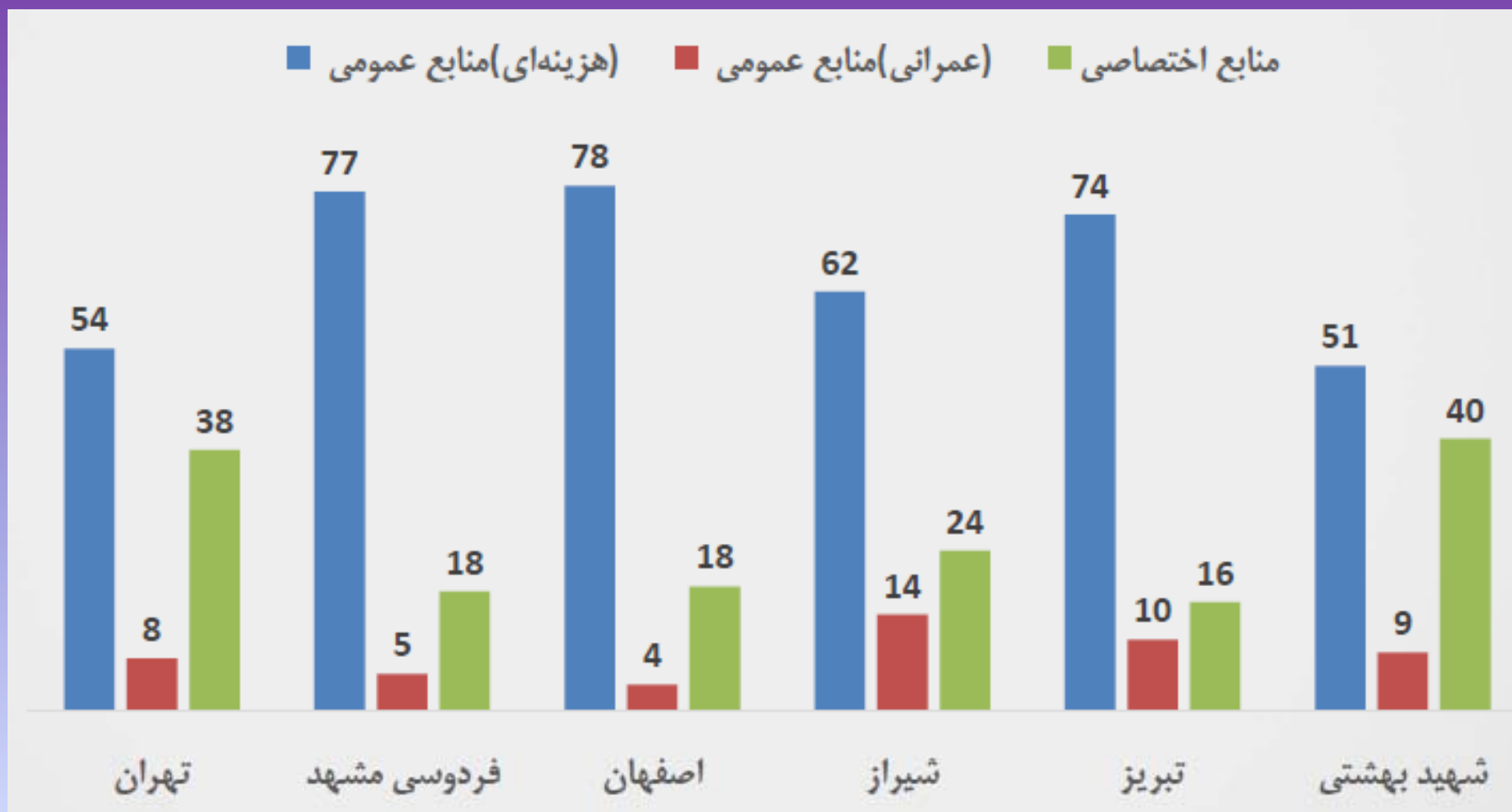
تأمین منابع مالی در دانشگاه MIT



درآمدهای عملیاتی دانشگاه ها و اراد در سال ۲۰۱۲

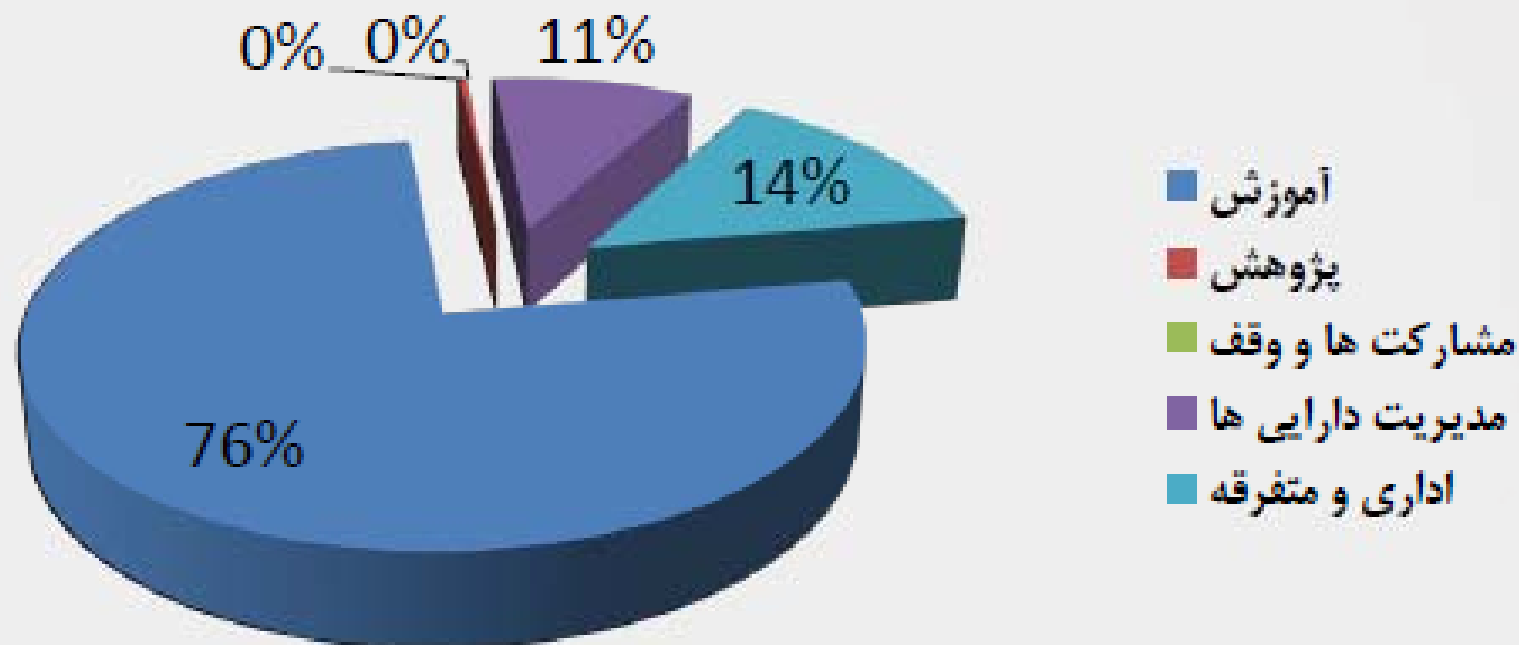


سهم منابع عمده دانشگاه‌های جامع کشور طبق قانون بودجه ۱۳۹۴



درآمد اختصاصی دانشگاه فردوسی مشهد در سال ۱۳۹۲

سهم هر گروه از درآمدهای اختصاصی دانشگاه (درصد)



تجربه دانشگاه صنعتی شریف

گروه نیکوکاران آینده ساز شریف

❖ اشاعه و گسترش فرهنگ وقف در جهت رشد کمی و کیفی دانشگاه

❖ شناسایی خیرین و جذب کمک‌های ایشان

❖ نظارت بر فرآیند هزینه‌کرد کمک‌های خیرین و حسن انجام تعهدات دانشگاه

❖ تعریف نشان حامیان علم و فناوری و تعریف شاخص‌های ارزشیابی برای تقدیر سالانه خیرین

❖ شناسایی و دسته‌بندی نیازهای دانشگاه با اولویت نیازهای علمی و پژوهشی و معرفی خیرین

تجربه دانشگاه تهران

سازمان توسعه و سرمایه گذاری دانشگاه تهران

- ❖ بنیاد حامیان دانشگاه تهران برای حمایت از اهداف آموزشی و پژوهشی
- ❖ صندوق سرمایه گذاری نیکوکاری
- ❖ جلب حمایت های مالی برای تقویت و توسعه منابع مالی دانشگاه
- ❖ انجمن دانش آموختگان
- ❖ مدیریت و بهره برداری اقتصادی از کلیه دارایی های مشهود و نامشهود، زمین و ساختمان، املاک و مستغلات، منقول و غیر منقول، وجوه نقد و اوراق بهادار دانشگاه
- ❖ مشارکت با بخش خصوصی در تأسیس و اداره شرکت ها
- ❖ تأمین مالی و اخذ وام و اعتبارات از بانک ها و مؤسسات پولی و مالی

تجربه دانشگاه تهران

بنیاد حامیان دانشگاه تهران

- ❖ جذب حمایت‌ها و کمک‌های مالی اعم از هدایا، وصایای شرعی و موقوفات و حفظ، مدیریت و توسعه اصل و منافع مالی
- ❖ سازماندهی کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی، بنگاه‌های اقتصادی، سازمان‌های دولتی و مردم‌نهاد، خیرین، واقفین، فارغ‌التحصیلان و حامیان دانشگاه برای تقویت و توسعه منابع مالی دانشگاه تهران
- ❖ همایش‌ها و نمایشگاه‌های سالانه برای جذب کمک‌های مالی
- ❖ گردهمایی‌های سالانه مجمع خیرین، واقفین و حامیان دانشگاه
- ❖ تأسیس شرکت‌های سهامی و تعاونی، صندوق‌های مالی و حمایتی

صندوق سرمایه گذاری نیکوکاری



❖ یکی از انواع صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک

❖ سبدي از دارایی‌ها مانند سهام، اوراق مشارکت و وجه نقد

❖ مدیریت نوع دارایی‌ها و ترکیب آن‌ها توسط کارشناسان مالی و معامله‌گران حرفه‌ای یک شرکت سبدگردان

❖ صندوق گزینه‌ای مناسب برای سرمایه‌گذاران بدون فرصت کافی برای پیگیری روزانه بازار و خرید و فروش مستقیم سهام و دارایی‌های دیگر

❖ هدف صندوق نیکوکاری تجمع سرمایه‌های خرد و کلان اشخاص نیکوکار و تشکیل سبدي از دارایی‌های مالی و مدیریت یکپارچه این سبد برای کسب منافع و صرف آن در امور نیکوکارانه است.

روش های مشارکت اشخاص در صندوق نیکوکاری دانشگاه تهران

الف) اختصاص اصل و تمامی منافع حاصل از سرمایه گذاری به دانشگاه تهران

ب) اختصاص تمام منافع حاصل از سرمایه گذاری به امور نیکوکارانه

ج) اختصاص بخشی از منافع سرمایه گذاری به امور نیکوکارانه

شیوه های مصرف عواید صندوق نیکوکاری دانشگاه تهران

❖ کمک به هزینه خرید کتاب

❖ کمک به انتشار مجلات علمی-پژوهشی داخلی و بین المللی

❖ کمک هزینه تحصیل دانشجویان مستعد و ممتاز دانشگاه تهران

❖ حمایت مالی از پایان نامه های ممتاز

❖ پرداخت وام قرض الحسنه به دانشجویان نیازمند دانشگاه

❖ کمک به بهبود تغذیه دانشجویان

نمونه‌های مشارکت مالی ایرانیان در آموزش عالی آمریکا

❖ گیتی و علی صابریون ۱۰ میلیون دلار در سال ۲۰۰۶ به مرکز سرطان دانشگاه تگزاس اهدا کردند.

❖ در سانفرانسیسکو، دانشگاه ایالتی سان فرانسیسکو بزرگ‌ترین هدیه خود را از یک زوج دیگر ایرانی بنام ندا و مانی مشعوف به مبلغ ۱۰ میلیون دلار دریافت کرد.

❖ دانشگاه ایالتی پورتلند به پاس هدیه ۸ میلیون دلاری دکتر فریبرز مسیح، دانشکده مهندسی خود را بنام او کرد.

مشارکت شرکت‌ها

انگیزه: نقش اخلاقی شرکت‌ها در کمک به حل مسائل جامعه (Corporate Social Responsibility)

سازوکار: تاسیس بنیادهای خیریه توسط شرکت‌ها و وقف در آمد برای امور خیریه

نمونه‌های موفق:

❖ بنیاد فورد (Ford Foundation)

❖ بنیاد بیل و ملیندا گیتس (Bill & Melinda Gates Foundation)

❖ بنیاد راکفلر (Rockefeller Foundation)

❖ بنیاد مستر کارد (MasterCard Foundation)

❖ بنیاد رابرت بوش (Robert Bosch Stiftung)

نحوه تخصیص هدایا، کمکها و موقوفات MIT در سال مالی ۲۰۱۴

| نحوه تخصیص | میلیون دلار | سهم (درصد) |
|---|-------------|------------|
| کرسی‌ها | ۱۸ | ۵ |
| بورسیه و کمک به دانشجویان کارشناسی | ۱۴ | ۴ |
| رفاه دانشجویان کارشناسی | ۱۳ | ۳ |
| کمک هزینه تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی | ۳۹ | ۱۰ |
| برنامه‌های پژوهشی و آموزشی | ۱۹۷ | ۵۲ |
| ساخت و بازسازی ساختمان | ۲۲ | ۶ |
| کمک عام و غیرمحدود | ۵۷ | ۱۵ |
| سایر | ۲۰ | ۵ |
| جمع | ۳۸۰ | ۱۰۰ |

پشتیبانی مالی از ایجاد کرسی استادی در دانشگاه

❖ این کرسی‌ها معمولاً در فضای آکادمیک به نام اهداکننده آن باقی می‌ماند و برای دارنده آن امتیازی معنوی محسوب می‌شود به طوری که معمولاً به عنوان پاداش برای بهترین اعضاء هیئت علمی یا استخدام اساتید برجسته استفاده می‌شود.

MIT Economics

[About](#) [People](#) [Graduate Program](#) [Undergraduate Program](#) [Events And Seminars](#) [Centers](#)

DEPARTMENT FACULTY



Jerry Hausman
John & Jennie S.
MacDonald Professor of
Economics
D.Phil., Oxford



Bengt Holmstrom
Paul A. Samuelson
Professor of
Economics
Ph.D., Stanford



Mihai Manea
Silverman (1968) Family
Career Development
Associate Professor of
Economics



Anna Mikusheva
Castle-Krob Career
Development Associate
Professor of
Economics



Whitney Newey
Jane Berkowitz Carlton
and Dennis William
Carlton Professor of
Microeconomics,

کمک مالی به دانشجویان به خصوص در تحصیلات تکمیلی

❖ بورسیه‌های کمک هزینه تحصیلی که می‌تواند بر مبنای شایستگی (merit-based) یا نیاز (need-based) باشد.

❖ برای نمونه بنیاد هند (Hand Foundation) با مدیریت نوشین هاشمی و فرزاد ناظمی به دانشجویان ایرانی که در رشته اقتصاد از دانشگاه‌های برتر دنیا برای مقطع دکتری پذیرش گرفته‌اند، بورسیه تحصیلی می‌دهد.

❖ دکتر مریم فربودی (استاد اقتصاد دانشگاه پرینستون)، دکتر امیر کرمانی (استاد اقتصاد دانشگاه برکلی)، دکتر علی مدنی‌زاده (استاد اقتصاد دانشگاه شریف) و دکتر کاوه مجلسی (استاد اقتصاد دانشگاه لوند سوئد) تنها نمونه‌ای از افرادی هستند که در دوره تحصیل دکتری خود از حمایت مالی این بنیاد برخوردار بوده‌اند.

پشتیبانی مالی از تاسیس دوره‌های آموزشی

❖ تجربه تاسیس دوره مطالعات ایران‌شناسی دانشگاه استنفورد با وقف حمید و کریستینا مقدم

iranian-studies.stanford.edu

Stanford University



STANFORD UNIVERSITY
Hamid & Christina Moghadam Program in
IRANIAN STUDIES

HAMID AND CHRISTINA
MOGHADAM PROGRAM
IN IRANIAN STUDIES

Search this site... 




پشتیبانی مالی از تاسیس مراکز پژوهشی

❖ تجربه تاسیس مرکز شرمین و بیژن مصور رحمانی برای مطالعات ایران و خلیج فارس

on.edu/iran/

PRINCETON UNIVERSITY

 The Sharmin and Bijan Mossavar-Rahmani Center for Iran and Persian Gulf Studies
مرکز شرمین و بیژن مصور رحمانی برای مطالعات ایران و خلیج فارس



[Home](#) [Events](#) [People](#) [Projects](#) [Resources](#) [Courses](#) [Mailing List](#)

پشتیبانی مالی از تاسیس بنیادهای فرهنگی

❖ بنیاد میراث ایران (Iran Heritage Foundation) یک موسسه خیریه با هدف ترویج و حفظ تاریخ، زبان و فرهنگ ایران است.

❖ این بنیاد فعالیت‌های مختلف فرهنگی را سازمان‌دهی کرده و با کمک هزینه مالی از فعالیت‌های آکادمیک پشتیبانی می‌کند.

www.iranheritage.org

Home

About

Friends of IHF

What's On

Podcasts

Partnerships

Grants

Donate

Subscribe

Follow Us

Contact Us



رویکردهای دانشگاه فردوسی مشهد

✓ تلاش در جهت احیاء جایگاه دانشگاه در جامعه

✓ مشارکت در توسعه استان

✓ توجه به دیپلماسی علمی و فرهنگی به ویژه در حوزه بین‌المللی

✓ تلاش در جهت ایفای نقش مرجعیت علمی در استان و منطقه شمال شرق کشور

✓ تلاش در جهت گسترش مشارکت خیرین در توسعه دانشگاه

✓ تلاش در جهت تبدیل دانشگاه به دانشگاه کارآفرین

برخورداری از حمایت خیرین و فرهیختگان بنیاد دانشگاهی فردوسی

❖ ساخت و اهدای چندین خوابگاه دانشجویی

❖ اعطای جایزه سالیانه به عضو هیأت علمی برجسته دانشگاه در هر سال

❖ تقدیر از رتبه‌های برتر مقطع کارشناسی در هر سال

❖ اعطای بورس تحصیلی به رتبه‌های یک تا صد رشته‌های مهندسی

❖ اعطای کمک‌های مالی و درمانی به دانشجویان نیازمند



پایان

با تشکر